

ORIENTERING OM FREMTIDSFULLMEKTIGENS ROLLE, OPPGAVER OG ANSVAR

Innledning

Opprettelse og bruk av fremtidsfullmakt er en forholdsvis ny ordning. Gjennomgangen under er derfor ment å gi fremtidsfullmektiger en innføring i rollen, herunder hvilke oppgaver og hvilket ansvar man kan ha.

Privatrettslig ordning

Opprettelse og bruk av fremtidsfullmakt er et privatrettslig alternativ til den offentlige ordningen – opprettelse av vergemål. Formålet med ordningen er å styrke den enkeltes rett til selvbestemmelse, men også å innføre en ordning som er kostnadsbesparende for det offentlige. Fullmaktsgivers interesser ivaretas i hovedsak uten offentlig innblanding – og fremtidsfullmektigen må som et klart utgangspunkt henvende seg til advokat eller andre private aktører ved behov for veiledning ved utførelsen av vervet.

Rolle og oppgaver som fremtidsfullmektig

De fullmakter fullmaktsgiver tidligere har utstedt faller bort når fullmaktsgiver ikke lenger forstår betydningen av og innholdet i disse fullmaktene, og ikke vurderes å være samtykkekompetent¹. Bakgrunnen for regelen er at fullmaktsgiver fra dette tidspunktet gjerne vil være ute av stand til å vurdere om fullmektigen ivaretar hans eller hennes interesser på en god måte, og trekke tilbake fullmakten dersom fullmektigen ikke gjør det. Fra dette tidspunkt vil det derfor kun være gyldig opprettede fremtidsfullmakter som har virkning.

En fremtidsfullmakt kan omfatte både økonomiske og personlige forhold. Fullmaktsgiver kan imidlertid også velge å begrense fremtidsfullmektigens myndighet innenfor disse områdene. Som fremtidsfullmektig skal man handle på vegne av fullmaktsgiver innenfor de rammene fremtidsfullmakten setter. Det betyr for eksempel at dersom fullmaktsgiver har bestemt at det maksimalt skal deles ut kr 5 000,- i gaver hvert år, så har ikke fremtidsfullmektigen anledning til å dele ut mer enn dette.

Går fremtidsfullmektigen ut over rammene i fremtidsfullmakten risikerer vedkommende å pådra seg et erstatningsansvar, og, i grove tilfeller slik som underslag av midler, straffeansvar.

Fremtidsfullmektigen skal også fremme fullmaktsgivers interesser og rettigheter. Så lenge fullmaktsgiver er samtykkekompetent, og har nødvendig forståelse for beslutninger eller problemstillinger som dukker opp, skal vedkommendes vilje og rett til selvbestemmelse respekteres. Dersom fullmaktsgiver ikke lenger er samtykkekompetent skal fortsatt hans eller hennes antatte vilje være styrende for fremtidsfullmektigens vurdering av hva som er til fullmaktsgivers beste. Hvis fremtidsfullmektigen for eksempel er kjent med at det har vært fullmaktsgiver vilje å ivareta sin ektefelle/samboer så langt det er mulig, så skal dette ønsket respekteres med mindre det er klare holdepunkter for at fullmaktsgiver ikke ville ønsket å videreføre tidligere praksis.

Som fremtidsfullmektig plikter man å sette seg inn i gjeldende regelverk. Fylkesmannen anbefaler derfor at fremtidsfullmektiger leser vår gjennomgang av de viktigste reglene i vergemålsloven i dette

¹ Dette følger av vergemålsloven § 92, jf. avtaleloven § 22.

skrivet og at du leser gjennom bestemmelsene i vergemålsloven kapittel 10. I tillegg bør du rådføre deg med en advokat som har kompetanse på området dersom du er i tvil om hvilke grenser fremtidsfullmakten setter for din myndighet. Det kan også oppstå behov for slik rådføring ved ivaretagelse av fullmaktsgivers rettigheter og plikter. Har fullmaktsgiver for eksempel forsørgerplikt vil det i de fleste tilfeller være i personens interesse at fremtidsfullmektigen sørger for atplikten overholdes.

Fylkesmannen gjør oppmerksom på at det normalt også vil være i fullmaktsgivers interesse at fremtidsfullmektigen, ved behov, bidrar til å dempe konfliktnivået rundt fullmaktsgiver. Det er viktig at fremtidsfullmektigen ikke lar sine personlige relasjoner bli styrende ved ivaretagelse av fullmaktsgivers interesser. Dersom man ikke har klare holdepunkter for at fullmaktsgiver ville ønsket noe annet anbefaler Fylkesmannen at fremtidsfullmektigen forsøker å likebehandle fullmaktsgivers livsarvinger.

Fylkesmannens sanksjonsmuligheter

Hvis det er en viss grad av usikkerhet knyttet til om fremtidsfullmektigen ivaretar fullmaktsgivers interesser på en god måte kan Fylkesmannen vurdere om vedkommende bør pålegges regnskapsplikt². I mer spesielle tilfeller kan Fylkesmannen også vurdere om fullmaktsforholdet bør erstattes med vergemål.³ Begge disse alternativene gir Fylkesmannen bedre kontroll for å sikre at fullmaktsgivers interesser blir ivaretatt. Hvorvidt fremtidsfullmektigen har ivaretatt fullmaktsgivers interesser som forutsatt i fremtidsfullmakten, og i hvilken grad vedkommende har handlet i samsvar med Fylkesmannens anbefalinger i dette informasjonsskrivet, vil tillegges vekt ved vurdering av om det er behov for vergemål. Det presiseres at det skal en del til før Fylkesmannen erstatter fullmaktsforholdet med opprettelse av vergemål.

Fylkesmannen kan også opprette vergemål dersom fremtidsfullmektigen(-e) ikke lenger ønsker eller er i stand til å ivareta fullmaktsgivers interesser. Det siste vil for eksempel være tilfelle hvis fullmektigen selv får et tilsvarende hjelpebehov. For mer informasjon om opprettelse av vergemål, se eget informasjonsskriv på www.fmoa.no.

I saker hvor Fylkesmannen oppdager uregelmessigheter, da gjerne etter å ha pålagt regnskapsplikt eller opprettet vergemål som erstatter fullmaktsforholdet, vil dette undersøkes nærmere. Blant annet ved at vi innhenter uttalelse fra fremtidsfullmektigen. Hvis Fylkesmannen, etter å ha fått saken bedre opplyst, er av den oppfatning at det kan ha blitt begått straffbare forhold, vil det opprettes vergemål og forholdet vil bli vurdert anmeldt.

Gjennomgang av noen av vergemålslovens regler for fremtidsfullmektigens utførelse av vervet

En fremtidsfullmektig kan ikke gis kompetanse til å stemme ved valg, inngå ekteskap, erkjenne farskap, samtykke til organdonasjon, opprette og tilbakekalle testament, samtykke til tvang eller andre særlige personlige forhold. Fremtidsfullmektigen kan samtykke til behandling av personopplysninger innenfor fremtidsfullmaktens område med mindre noe annet fremgår⁴. Du finner mer informasjon om avgrensningen mot pårørendes rettigheter på informasjonsskrivets neste side.

Fremtidsfullmektigen skal, dersom fullmaktsgiver har nødvendig forståelse for det aktuelle spørsmålet og det ikke medfører betydelige vanskeligheter, høre han eller henne før avgjørelser treffes på fullmaktsgivers vegne⁵.

² Fremtidsfullmektigen kan pålegges regnskapsplikt etter vergemålsloven § 90.

³ Opprettelse av vergemål som erstatter fullmaktsforholdet er regulert i vergemålsloven § 91.

⁴ Fremtidsfullmaktens innhold og omfang er regulert i vergemålsloven § 80.

⁵ Dette følger av vergemålsloven § 85 andre ledd.

Når det gjelder økonomi skal fremtidsfullmektigen, uavhengig av om vedkommende er pålagt regnskapsplikt eller ikke, sørge for å holde fullmaktsgivers midler adskilt fra sine egne og i tillegg ta vare på dokumentasjon for de beslutninger som tas på fullmaktsgivers vegne⁶. Fylkesmannen kan kreve at slike opplysninger blir lagt frem eller at fremtidsfullmektigen leverer årsregnskap⁷.

En fremtidsfullmektig kan ikke representere fullmaktsgiver i saker hvor vedkommende er inhabil – dvs. har eller *kan ha* en egeninteresse i sakens utfall. Det er med andre ord ikke avgjørende om fremtidsfullmektigen rent faktisk vil påvirke sakens utfall eller om vedkommende utelukkende legger vekt på fullmaktsgivers interesser⁸. En fremtidsfullmektig kan imidlertid likevel opptre på fullmaktsgivers vegne ved utdeling av gaver dersom det klart fremgår av fremtidsfullmakten⁹. Et eksempel kan være overdragelse av fullmaktsgivers eiendom til fremtidsfullmektigen. En fremtidsfullmektig kan ikke foreta en slik disposisjon med mindre det går klart frem av fremtidsfullmakten at den aktuelle eiendommen skal kunne overdras til fremtidsfullmektigen(-e). Navn på fremtidsfullmektigen(-e), eiendommens gårds- og bruksnummer (eventuelt også seksjonsnummer eller festenummer) eller andelsnummer, navn og organisasjonsnummer på borettslag bør da fremgå.

Det er også gjort unntak fra hovedregelen – om at man ikke kan opptre på fullmaktsgivers vegne i spørsmål hvor man er inhabil – når det gjelder vederlag for fremtidsfullmektigens arbeid og utgifter knyttet til oppgaven med å ivareta fullmaktsgivers interesser¹⁰.

Avgrensning mot pårørendes rettigheter

En fremtidsfullmakt vil kunne omfatte myndighet på helse- og sosialområdet, men en fremtidsfullmektig kan ikke gis en videre myndighet enn det som ellers er tillagt nære pårørende etter annen lovgivning.

Hvem som kan anses å være en persons pårørende og nærmeste pårørende er regulert i helselovgivningen¹¹. Utgangspunktet er at pasienten selv oppgir hvem som er pårørende og nærmeste pårørende. Etter bestemmelsen kan en fremtidsfullmektig anses å være pasientens nærmeste pårørende. Fullmaktsgiver kan angi i fremtidsfullmakten at fremtidsfullmektigen (én av dem dersom vedkommende har flere), skal inneha rollen som nærmeste pårørende. Fremtidsfullmektigen vil da være utpekt av fullmaktsgiver og gå foran andre pårørende vedkommende måtte ha. Dersom det ikke klart fremgår av fremtidsfullmakten hvem som er nærmeste pårørende, vil det måtte vurderes konkret, blant annet ut i fra hvem som har/har hatt mest kontakt med fullmaktsgiver.

Kontaktinformasjon

Telefon:
22 00 37 00 (10.00-14.00, stengt onsdag)

Postadresse:
Fylkesmannen i Oslo og Akershus
Vergemålsavdelingen
Postboks 8111 Dep
0032 Oslo

⁶ Denne plikten følger av vergemålsloven § 85 tredje ledd.

⁷ Fylkesmannens kompetanse til å kreve opplysninger og pålegge regnskapsplikt følger av vergemålsloven § 90.

⁸ Inhabilitet er regulert i vergemålsloven § 86, jf. § 34.

⁹ Utdeling av gaver er regulert i vergemålsloven § 87.

¹⁰ Vederlag og dekning av fremtidsfullmektigens utgifter er regulert i vergemålsloven § 88.

¹¹ Dette er regulert i pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav b.

E-post: fmoapostmottak@fylkesmannen.no.

Kontor: Statens hus, Tordenskioldsgate 12, Oslo, inngang fra sjøsiden (Rådhusplassen)